

**Сумський обласний ресурсний центр громад
Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»**

**Інформаційно-аналітичний звіт реалізації Проекту
Європейської Комісії та Програми Розвитку Організації
Об'єднаних Націй в Україні
«Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»
в Сумській області
за 2008 рік**

Проект фінансується
Європейським союзом

Проект співфінансується та впроваджується
Програмою розвитку ООН

Проект фінансується
Європейським Союзом

Проект співфінансується та впроваджується
Програмою розвитку ООН

ЗМІСТ

1.	Вступ: коротка інформація про Проект	3
2.	Хронологія та географія Проекту	6
3.	Перший діалог з громадами: враження, проблемні аспекти.	11
4.	Тренінги для громад та Форуми Місцевого Розвитку	14
5.	Інформаційна кампанія	17
6.	Досягнення, висновки і рекомендації	20
7.	План роботи Проекту та партнерів на 2009 рік	22

З моменту проголошення своєї незалежності Україна зробила значний поступ в економічному розвитку. Проте й дотепер країна має низку серйозних проблем. Серед них – нерівномірне економічне зростання – лише незначна частина населення має сталі прибутки. Ті, хто потерпає найбільше (понад 60 % населення), живуть переважно в сільській або напівсільській місцевості.

Низький рівень життя на цих територіях характеризується не тільки низькими доходами, а й незадовільним станом базової соціальної інфраструктури, медичних послуг, освіти та проблем з постачанням питною водою.

Соціальні негаразди, проблеми охорони здоров'я та довкілля наразі дуже поширені та потребують невідкладних дій. Світовий досвід підказує, що розв'язання цих проблем тісно пов'язане з такими аспектами, як **надання повноважень та активне залучення до дій місцевих громад**, а також стосується їх спроможності визначати пріоритети розвитку та забезпечити їх досягнення.

Досвід Європейської Комісії має багато пілотних моделей проектів сталого регіонального та місцевого розвитку. Однак стандартного підходу «згори - донизу» не достатньо для швидкого та ефективного розв'язання нагальних потреб малозабезпеченого населення.

На противагу цьому **підхід, орієнтований на розвиток території (РТП), запропонований ПРООН в Україні**, довів ефективність та економічність децентралізованого підходу у досягненні соціальних цілей.

Узагальнивши досвід від реалізації попередніх проектів, ПРООН в Україні розробила комплексний метод в розвитку територій за принципом «знизу - догори», який отримав своє вираження в Проекті «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» (далі - Проект).

Очікується, що Проект забезпечить послідовність політики державного національного планування на місцевому рівні. Відповідно до підходів, вироблених Національною індикативною програмою 2004-2006 України, Планом Дій ЄС-Україна, та політикою ЄС, цей Проект передбачає покращення адміністративних послуг на місцевому рівні.

Головною метою Проекту є створення сприятливого середовища для сталого довготривалого соціально-економічного та громадського розвитку на місцевому рівні шляхом підтримки місцевого самоврядування та активізації ініціатив громади, що сприятиме загальному гуманітарному розвитку та досягненню Україною Цілей Розвитку Тисячоліття.

Конкретні цілі

Покращення умов життя сільських, селищних та міських (з населенням до 10 тис. осіб) громад в Україні шляхом комплексного відновлення, ефективного використання та системного управління базовими об'єктами місцевої інфраструктури та покращення якості та доступності послуг за рахунок громадських ініціатив самодопомоги.

Доведення ефективності та дієвості механізмів партнерства місцевої влади та громад, децентралізованого управління в Україні і надання соціальних послуг шляхом просування партнерських самоврядних організацій громад, які пропонують ініціативи з самодопомоги в співпраці з органами місцевої влади, приватним сектором та іншими зацікавленими сторонами.

Підвищення належних професійних навичок та знань організацій громад та місцевої влади щодо започаткування та підтримки партнерських відносин на місцевому рівні, що сприятиме сталому соціально-економічному розвитку громад та ефективному наданню соціальних послуг.

Покращення інституційної спроможності самоврядних організацій громади та місцевих органів влади у сфері визначення потреб і пріоритетів громади, методів управління та моніторингу в рамках місцевого самоврядування за участю громадськості та з використанням концепції «Місцевого розвитку, орієнтованого на громаду».

Розповсюдження в Україні на рівні населення практичного досвіду принципів спільного планування, прийняття рішень та соціальних дій задля накопичення даних для розроблення політики та проведення законодавчих реформ сталого регіонального/місцевого розвитку, адміністративної та фінансової децентралізації та консолідації місцевої демократії.

Стратегічною метою Проекту є розбудова потенціалу місцевих громад для політичної участі в процесах прийняття рішень та спрямування цього потенціалу на широку співпрацю з усіма зацікавленими сторонами у всіх секторах суспільства для зміцнення місцевого самоврядування, що в кінцевому результаті приведе до забезпечення сталого соціального розвитку.

Основними підходами Проекту є застосування принципів врядування та підходу, **орієнтованого на права людини**.

Пріоритетними сферами діяльності Проекту обрано:

охорона здоров'я (підтримка мережі первинних пунктів медичної допомоги);

енергозбереження (заходи з енергозбереження, збільшення використання відновлюваних джерел енергії);

збереження та поліпшення навколишнього середовища
(утилізація відходів, знешкодження запасів пестицидів тощо);

комунальне водопостачання;

комунальний транспорт (подолання ізольованості в сільській місцевості, шкільний транспорт).

З метою забезпечення внутрішнього усвідомлення та засвоєння концепції Проекту, в рамках Проекту передбачено надання організаціям громад невеликих грантів для фінансування їх пріоритетних заходів, розроблених на принципах самопомоги та державно-приватного партнерства, коли кожний із партнерів несе свою частку витрат на заходи розвитку.

Відповідно до встановленого механізму не менше, ніж 50% бюджету мікропроєкту громади має складатися з місцевих внесків, в т.ч. - членів громади (не менше 5%), приватного сектору, центрального та місцевого бюджетів (не менше 45%), а необхідну решту коштів буде отримано від донорів Проекту – ЄС та ПРООН (але не більше, ніж 10 тис.дол.США).

Цей принцип партнерського включення до планування є обов'язковою передумовою для одержання таких грантів. За підтримки допоміжних організацій (обласний підрозділ впровадження, форум місцевого розвитку, обласна координаційна рада та інших) і місцевих органів влади (сільські/міські ради, районні ради/райдержадміністрації). У звичайному постійному режимі такий процес відбуватиметься щорічно, одночасно допоміжні організації в межах своїх пріоритетних галузей впливу готуватимуть плани сталого розвитку.

Три основних вимоги для громади населеного пункту щодо участі в Проекті:

реєстрація неприбуткової громадської організації;

акумулявання власного ресурсу у розмірі 5% від вартості проєкту

затвердження плану розвитку громади на 2 роки.

У лютому 2008 року ПРООН в Україні розпочала реалізацію Проекту по всій території України, відповідно у Сумській області робота розпочалась підписанням тристоронньої угоди про партнерство з Сумською обласною державною адміністрацією, Сумською обласною радою та Проектом **20 лютого 2008 року**.

Навесні 2008 року в результаті конкурсного відбору з 12 районів Сумської області, які подали заявки на участь у Проекті, було відібрано 8 районів.

За результатами аналізу отриманих матеріалів конкурсна комісія у складі представників Проекту, Сумської облдержадміністрації та Сумської обласної ради визначила наступні райони-переможці

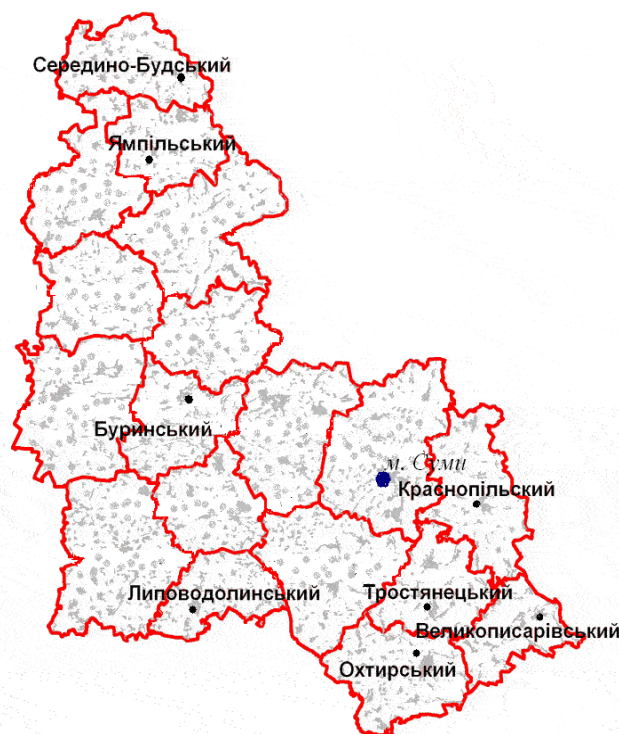
Буринський район;
 Великописарівський район;
 Краснопілський район;
 Липоводолинський район;
 Охтирський район;
 Тростянецький район;
 Середино-Будський район;
 Ямпільський район.

Саме ці райони матимуть нагоду протягом 2009-2010 років покращити стан обраних, відповідно до пріоритетів, об'єктів соціальної інфраструктури.

До резерву на участь у Проекті були віднесені наступні райони :

Сумський район;
 Кролевецький район;
 Конотопський район;
 Недригайлівський район.

Починаючи з червня 2008 року у відібраних районах Сумської області для керівників структурних підрозділів райдержадміністрацій, районних рад, сільських, селищних, міських голів відповідних районів, представників районних ЗМІ та інших зацікавлених осіб були проведені презентаційні семінари.

Основною метою семінарів стало **зацікавлення керівників рад щодо участі у проекті з метою здійснення хоча і невеликих, але важливих для громади перетворень**. В районних семінарах кількість учасників коливалася від 30 до 40 чоловік. Така невелика кількість учасників обумовлена тим, що, на жаль, у вищезазначених районів не було досвіду співпраці з міжнародними донорами в реалізації подібних проектів. Таким чином, підтвердилася теорія про те, що «не знаю – тому і не цікаво».

Результатом проведення презентаційних семінарів стали:

- ознайомлення активу районних центрів з умовами участі;
- представлення Цілей Розвитку Тисячоліття;
- представлення результатів роботи ПРООН в Україні за останні 3-4 роки;
- формування попередньої зацікавленості активу району до Проекту;
- відпрацювання навичок заповнення аплікаційних форм на участь в Проекті з сільськими, селищними, міськими головами відповідних районів.

Протягом липня - серпня 2008 сільські, селищні та міські ради готували заявки на участь у Проекті, яких станом на **19 серпня 2008 року** Сумський обласний підрозділ впровадження (далі-ОПВ) отримав 93 штуки від 8 районів області. Однак виникла проблема з відбором сільських та селищних рад у Великописарівському районі, оскільки на участь у конкурсі було отримано лише 5 заявок. Тому було прийнято рішення про повторне проведення районного семінару для керівників структурних підрозділів райдержадміністрацій, районних рад, сільських та селищних голів.

Комісія у складі асистентів з мобілізації громад, представників обласної ради, обласної державної адміністрації, районних державних адміністрацій та районних рад **19 серпня 2008 року** відібрала для участі в Проекті 35 сільських та селищних рад.

При відборі сільрад до уваги брались наступні критерії: соціально-економічний стан території (зокрема, за загальним рейтингом району); стан та проблеми у галузі охорони здоров'я; комунальному водопостачанні та транспорті, енергетиці, (впровадження енергозберігаючих технологій, використання відновних джерел енергії, тощо), навколишньому середовищі (утилізація відходів, знешкодження запасів пестицидів тощо). Одним із важливих критеріїв оцінки для відбору сільської чи селищної ради став показник готовності до співпраці та зобов'язань та готовність співфінансувати проекти громад.

Відповідно до затвердженого переліку, Програма розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» визначила фінансувати ініціативи громад у наступних сільських та селищних радах:

Тростянецький район: Жигайлівська, Печинська, Білківська, Кам'янська, Буймерська сільські ради та три сільські ради внесені до резервного списку, а саме: Мартинівська, Криничанська, Ніцахська сільські ради;

Охтирський район: Олешнянська, Бакирівська, Грунська, В'язівська, Чернечинська сільські ради та дві внесені до резервного списку, а саме: Рибальська та Довжицька сільські ради.

Краснопільський район: Черниччанська, Славгородська, Покровська, Ряснянська, Мезенівська сільські ради та три внесені до резервного списку, а саме: Хмелівська, Сіннівська, Самотоївська, сільські ради.

Буринський район: Степанівська, Гвинтівська, Хустянська, Воскресенська, Успенська сільські ради та три внесені до резервного списку, а саме: Пісківська, Чернечослобідська та Жуківська сільські ради.

Липоводолинський район: Байрацька, Колядинецька, Лучанська, Яснопільщанська сільські ради та Липоводолинська селищна рада, а також три внесені до резервного списку, а саме: Беївська, Семенівська, Синівська сільські ради

Середино-Будський район: Середино-Будська та Зноб-Новгородська селищні ради, Жихівська, Очкинська, Рожковицька сільські ради, а також три внесені до резервного списку, а саме: Голубівська, Чернацька, Кренидівська сільські ради

Ямпільський район: Свеська селищна рада, Воздвиженська, Білицька, Усоцька, Шатрищенська сільські ради, а також обрала 3 резервних, а саме: Княжицька, Антонівська, Чуйківська сільські ради.

Після повторного проведення районного семінару в Великописарівському районі **на початку вересня 2008 року** та відповідно конкурсного відбору сільських рад **25 вересня** до повного переліку приєдналися наступні

Великописарівський район: Тарасівська, Вільненська, Яблучненська сільські ради, Кириківська та Великописарівська селищні ради. Ще 3 ради визначені як резервні: Катанська, Іванівська та Добрянська

Роз'яснення критеріїв відбору сільських та селищних рад керівництву райдержадміністрацій та міськвиконкомів м. Суми, 19 серпня 2008 року

Проект фінансується
Європейським Союзом

Проект співфінансується та впроваджується
Програмою розвитку ООН

В період з вересня по жовтень 2008 року Сумський обласний підрозділ впровадження Проекту провів 41 презентаційний семінар у відібраних населених пунктах. У семінарах взяли участь представники від райдержадміністрацій та районних рад; сільські, селищні, міські голови відповідних місцевих рад; члени виконкому місцевої ради; депутати місцевої ради; представники сфер охорони здоров'я, освіти та ін. сфер місцевої ради; суб'єкти господарювання та інші зацікавлені особи.

Метою проведення презентаційних семінарів безпосередньо у сільській місцевості стало:

ознайомлення активу населених пунктів з умовами участі в Проекті;

формування попередньої лояльності активу до Проекту;

навчання активу громад принципам і методам проведення інформаційної кампанії серед широких кіл мешканців населених пунктів щодо участі в Проекті;

попередній аналіз проблем в населеному пункті, які можливо вирішити на умовах співфінансування.

Кількість учасників заходу (12-25 чоловік) у кожному населеному пункті показали представникам Проекту рівень зацікавленості сільських та міських голів, членів виконкому та депутатів місцевих рад в розвитку населеного пункту.

При проведенні перших же презентаційних семінарів у сільських/селищних радах асистенти стикнулися з тим моментом, що деякі голови сільських рад взагалі не були зацікавлені в реалізації Проекту на території сільських/селищних рад, тому навіть і не працювали ні з депутатським корпусом та активом села. Відповідно, через обмеженість у часі для проведення презентаційних семінарів, асистенти з мобілізації громад спільно з керівництвом районів були вимушені замінити сільські ради.

За результатами проведення презентаційних семінарів можна зробити наступні висновки:

зацікавленість населення у вирішенні соціально-економічних проблем громади цілком залежить від ставлення того ж таки населення до голови сільської ради та депутатського корпусу;

неактивність населення у сільській місцевості обумовлена складною політичною та економічною ситуацією в Україні та, безпосередньо, в населеному пункті;

пасивність населення щодо можливості соціально-економічних перетворень цілком обумовлена недовірою до влади.

У період з жовтня по грудень 2008 року Сумський ОПВ поширив діяльність серед тих населених пунктів, які приймають участь в Проекті.

Попередньо, під час проведення презентаційних семінарів, активу громад населених пунктів надавалося доручення щодо проведення інформаційної кампанії по залученню громади села та визначення конкретних населених пунктів для участі в Проекті та проведення перших діалогів.

Станом на 1 січня 2009 року можна представити відповідну географію реалізації Проекту:

№ зп	Район	Сільська, селищна, міська рада	№ зп	Рай он	Сільська, селищна, міська рада
Буринський			Охтирський		
1		Успенська	21		Олешнянська
2		Чернечослобідська	22		Бакирівська
3		Хустянська	23		Грунська
4		Воскресенська	24		В'язівська
5		Степанівська	25		Чернеччинська
Великописарівський			Тростянецький		
6		Яблучненська	26		Жигайлівська
7		Вільненська	27		Печинська
8		Тарасівська	28		Білковська
9		Кириківська селищна	29		Кам'янська
10		Великописарівська селищна	30		Буймерська
Краснопільський			Середино-Будський		
11		Чернеччанська	31		Чернацька*
12		Славгородська	32		Очкинська
13		Сіннівська *	33		Голубівська*
14		Ряснянська	34		Середино-Будська міська
15		Мезенівська	35		Зноб-Новгородська селищна
Липоводолинський			Ямпільський		
16		Байрацька	36		Воздвиженська
17		Колядинецька	37		Білицька
18		Лучанська	38		Усоцька
19		Яснопільщанська	39		Шатрищенська
20		Липоводолинська селищна	40		Не визначено*

*Замінені внаслідок непряву активності населення інших сільських рад до участі у Проекті.

Протягом жовтня-грудня 2008 року Сумським ОПВ реалізовувався черговий етап впровадження Проекту. Одним із основних етапів в формуванні організації громади є проведення першого діалогу з громадою. Перший діалог проводиться для налагодження партнерства для спільної подальшої роботи над проектом та закладає основу для подальшого відвертого та прозорого спілкування з громадою. Перші діалоги в громадах мають на меті донести до людей інформацію про можливості та переваги об'єднання у громади для розв'язання проблем, пов'язаних з умовами проживання. Приклади про вже працюючі подібні проекти в Україні показують, як невеликі сільські громади в різних куточках України об'єднуючись, змінювали своє життя на краще. На жаль, на сьогодні, сільське населення зневірене у можливостях позитивних змін і «достукатись» до нього іноді буває досить важко.

Як показала практика, набагато простіше зорієнтувати на можливість змін ті сільські громади, які вже мають досвід у реалізації подібних проектів. У таких населених пунктах видно зацікавленість як самого населення, так і місцевої влади. Так, дуже вдало пройшли перші діалоги в сільських радах Охтирського та Липоводолинського району. Наприклад, перші діалоги в громадах Охтирського району проходили за участі голови районної ради Юрія Ситника, а в Липоводолинському – заступника голови районної ради Анатолія Молошого та радника голови районної ради Михайла Жогло.

Перший діалог з громадою с. Журавне Чернеччинської сільської ради Охтирського району

Той факт, що на перших зустрічах представників Проекту «Місцевий розвиток» з громадою беруть участь представники органів влади/самоврядування, позитивно впливає на налагодження співпраці з цими громадами, адже люди тоді ставляться до Проекту з більшою довірою. По-друге, у простих селян з'являється впевненість в тому, що і вони є хазяїнами в своїх селах і що до їхньої точки зору, також, прислуховується влада. Цілоком, перші діалоги в громадах Липоводолинського та Охтирського районів показали, що процес децентралізації влади як в Україні в цілому, так і в Сумській області зокрема недалеко досить реальна та близька перспектива, справа лише в часі та бажанні самих українців змінити своє життя на краще.

У грудні пройшли перші діалоги у Середино-Будському та Ямпільському районах. Так, позитивом у проведенні перших діалогів у Середино-Будському районі стало те, що громади цього району мають певний досвід у реалізації подібних проектів, і навіть ще масштабніших – тут в минулому працював Український Фонд Соціальних Інвестицій. Як вважає керівництво району, «тим громадам, в яких є певний досвід у реалізації подібних проектів, і простіше, і цікавіше працювати».

Так, на перший діалог у смт. Кириківка Великописарівського району зібралися представники домогосподарств декількох вулиць селища. Проблема, над якою хочуть згуртувати свої зусилля мешканці – якість питної води. Як показала зустріч, до сьогодні водогони або будувалися, або реконструювалися, коли назрівала критична ситуація з доступом до питної води. Ремонт існуючих водомереж потребує значних коштів, і ні селищна рада, ні громада самотужки це питання вирішити не в змозі.

Під час проведення першого діалогу в громаді смт. Кириківка Великописарівського району

З появою Проекту в цьому населеному пункті з'явилась і можливість, і надія на ремонт хоча б частини існуючої водомережі та ремонт водонапірної башти. Перший діалог з громадою показав, що питання про згуртування у громаду на сьогодні не стоїть взагалі, оскільки проблема найболючіша для багатьох – як для мешканців декількох вулиць, так і для керівників соціальних установ, які розташовані поблизу – школи, дитсадочка, лікарні.

Основне запитання, яке ставлять громади перед керівництвом сільських та селищних рад – можливість співфінансування ініціатив громад з бюджетів різних рівнів в часи економічної кризи, оскільки всі сільські ради є дотаційними.

Користуючись попередньою оцінкою відібраних сільських рад та певних населених пунктів асистенти з мобілізації громад разом зі своїми партнерами ставили перед собою ряд завдань, які необхідно було вирішити в ході проведення перших діалогів, а саме:

як якість життя людей впливає на спокій, заможність та щастя;

що необхідно змінити в громаді для того, щоб вона відчула себе заможною;

чи спроможна громада на сьогодні вирішувати поставлені перед собою завдання;

Проект фінансується
Європейським Союзом

Проект співфінансується та впроваджується
Програмою розвитку ООН

якою має бути організація громади, щоб працювати не одноразово, а на перспективу.

За результатами проведених перших діалогів у громадах можна зробити наступні висновки:

З одного боку, механізми, успадковані від надзвичайно централізованої системи визначення політики, планування, бюджетування та прийняття рішень, не так вже й просто пристосовувати до потреб, інтересів та пріоритетів, як їх бачать громада. З іншого ж боку, значну складність становить загальна пасивність населення та обмежені можливості місцевої влади знаходити необхідні для цього кошти.

Значна пасивність населення є результатом не тільки колишньої і можливо теперішньої централізованої політики. Протягом 90-х- початку 2000-х років на території України та Сумської області діяла і діє значна кількість шахрайських організацій, які сформували у громад недовіру до інноваційних дій, особливо, якщо в них фігурують фінансові суми громад.

Саме із цієї причини Проект сформував політику **«відсторонення від коштів громади»**, тобто громада, яка приймає участь в Проекті не повинна віддавати кошти («свої 5%») представникам Проекту. Організація громади, як юридична особа повинна продемонструвати наявність коштів або в касі організації, або на банківському рахунку. При цьому банківську установу громада також обирає самостійно.

Ще одним цікавим фактором спілкування з громадами під час перших діалогів є те, що, окремі громадяни, маючи безліч проблем, не можуть визначити першочергову та не можуть дійти згоди щодо вирішення спільної проблеми.

Попередня відповідь може полягати в:

слабкому лідерстві сільського, селищного, міського голови, або обраного голови громади;

специфічності розвитку території (коли багата агрофірма чи спроможна сільрада вирішує проблеми за людей, формуючи в них неспроможність вирішувати проблеми та розвиває споживацький характер).

Підсумовуючи проведення перших діалогів у сільських громадах Сумської області, можна зазначити, що всі вони налаштовані позитивно на співпрацю з Проектом, і, найголовніше, очікують змін у своїх громадах.

Для вдалої реалізації будь-яких ініціатив, необхідні знання та навички. Для вдалого впровадження мікропроектів громад - спеціальні знання. Максимум необхідних знань для початку діяльності організацій отримали учасники з Охтирського, Липоводолинського, Тростянецького та Краснопільського районів на тренінгах «Ефективне управління організацією громади», «Спільне планування» та «Написання мікропроектної пропозиції» у **листопаді-грудні 2008 року**. Загалом, під час тренінгів необхідні знання отримали 244 представники громад, голів сільських рад, представників органів державної влади та місцевого самоврядування.

Навчання громад Охтирського району відкрив вступним словом голова Охтирської районної ради Юрій Ситник. Він зазначив, *«по-перше, радує те, що Охтирський район виборов право брати участь у реалізації Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», по-друге, самі громади виявили бажання здійснити хоча і не великі, але необхідні перетворення в своїх громадах. Коли організація громади пішла на співпрацю з Проектом, місцева влада також не відсторонилась від вирішення нагальних проблем громади. Це значить, що в Охтирському районі розпочались зачатки розбудови громадянського суспільства. Мені здається, що всі майбутні програми і проекти будуть направлені на те, щоб зробити Охтирський район кращим»*.

Голова Охтирської районної адміністрації Ігор Шарай зазначив: *«Ви, громади, наші перші ластівки, а це – спільний досвід для нас усіх, і від вашої роботи і ініціативи буде залежати і результат»*.

Голова Липоводолинської районної ради Галина Якуб підбадьорила ініціативні групи громад: *«Ви є ті люди, які взяли на себе зобов'язання реалізувати ініціативи ваших громад. Ваші проекти – це ваша перша нетоптана стежка, і для багатьох із вас, на сьогодні, - це одні лише запитання, але не треба боятися іти по тернистому шляху. Якщо маєш надію, то буде і результат. Розумію, якою нелегкою буде для вас ця ноша, але ми готові сприяти і допомагати у всіх ваших починаннях»*.

Громада с. Бакирівка Охтирського району під час тренінгу зі спільного планування та ефективного управління,

7 листопада 2008 року

Проект фінансується
Європейським Союзом

Проект співфінансується та впроваджується
Програмою розвитку ООН

У ході проведення тренінгів учасники систематизували отриманні знання, працювали у групах, приводили приклади з життя громадян з вибраних населених пунктів. Цікавою виявилась робота зі SWOT аналізу громади та проекту громади.

Є два, як мінімум, два позитивні фактори проведення спільного навчання громад:

- Громади мають можливість поспілкуватися між собою, виявити спільні проблеми, поділитися шляхами їх вирішення;

- Підтримка влади (РДА, РР) та можливість часто спілкуватися з її представниками для вирішення як поточних питань, так і нагальних потреб громади.

Підводячи підсумки, один з учасників зазначив: *«Ми розуміємо, що роботи буде багато і нам треба стати наполегливими та терплячими, але якщо це дасть результат - ми готові працювати і день і ніч в прямому і переносному значенні.»*

Черговим етапом, і найважливішим, є підготовка та подання на розгляд Форуму місцевого розвитку мікропроектної пропозиції – того основного плану діяльності, за яким громада буде діяти протягом 2009 чи 2010 років.

Саме з метою допомоги активним громадам в підготовці МПП Сумським ОПВ спільно з партнерами було організовано та проведено Форуми Місцевого Розвитку у Краснопілському, Охтирському, Тростянецькому та Липоводолинському районах у **листопаді – грудні 2008 року**.

Форум Місцевого Розвитку (далі - ФМР) є консультативно-дорадчим органом, який створюється спільним розпорядженням голови райдержадміністрації та районної ради і діє для підтримки та розвитку ініціатив громад району.

Метою створення і діяльності ФМР є побудова оптимальної комунікаційної структури між громадою, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування з ефективним зворотнім зв'язком, що на думку Проекту дозволить громадам періодично висловлювати свою думку на районному рівні, вирішувати нагальні спільні проблеми не тільки однієї громади, а всіх суб'єктів Проекту та значно прискорить процес погодження проектної документації громад.

24 листопада 2008 року пройшов перший форум місцевого розвитку в Краснопілському районі, з 11 по 12 грудня 2008 року - в Тростянецькому, Охтирському та Липоводолинському районах.

Метою проведення форумів стало забезпечення соціального, економічного та екологічного розвитку шляхом спільного з місцевими громадами планування та прийняття рішень. У роботі форумів взяли участь голови райдержадміністрацій та районних рад, начальники профільних управлінь райдержадміністрації, представники громад, голови сільських рад, асистенти з мобілізації громад Сумського обласного ресурсного центру.

Одним із основних позитивів проведення засідань форумів місцевого розвитку у районах є те, що вони були зініційовані самими громадами під час проведення перших діалогів. Оскільки фінансування мікропроектів громад проходить за принципом 50% (але не більше \$10,0 тис.) від суми вартості проекту – співфінансування від Програми розвитку ООН в Україні, 45 %- кошти різних рівнів бюджетів і залучені кошти з різних джерел та не менше 5% - кошти громади, то основним питанням, на яке бажали знайти відповідь представники громад, стало питання можливості співфінансування мікропроектів громад районною владою.

Обговорення ініціатив громад
Тростянецького району 11 грудня 2008 року

За результатами роботи форумів прийняті рішення про включення до бюджетів районів на 2009 рік співфінансування ініціатив громад не менше, ніж 250,0-300,0 тис. грн. Головам сільських рад дано доручення всебічно сприяти у розвитку новостворених організацій громад, що планують реалізувати власні проекти та всіляко допомагати у написанні мікропроектної пропозиції.

Наступний крок у впровадженні проекту є найважливіший – підготовка мікропроектної пропозиції на отримання фінансування від спільного проекту Європейського Союзу та Програми розвитку ООН та співфінансування від партнерів – різних рівнів влади. І лише від вміння та бажання працювати буде залежати те, як швидко громади зможуть отримати кошти на реалізацію власних ініціатив.

Підсумовуючи, можна з впевненістю зазначити, що проведення форумів – це, по-перше, налагодження зв'язків між владою та громадою для подальшої співпраці в ході реалізації мікропроектних пропозицій, по-друге-започаткування довготривалого діалогу «влада-громада» для розбудови громадянського суспільства як в області, так і в Україні

Здійснення діяльності Сумського ОПВ, Сумської обласної державної адміністрації, Сумської обласної ради з впровадження Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» у 2008 році постійно висвітлювалося в обласних та місцевих засобах масової інформації.

Відповідні заходи є умовами Проекту, які спрямовані на формування позитивного ставлення громад до програм, проектів розвитку, формування образу перманентної підтримки з боку партнерів та можливості самовираження в рамках громадських ініціатив.

Нижче наведено перелік друкованих та інших ЗМІ, в яких надавалася інформація про Проект протягом 2008 року:

№	Назва видання	Назва публікації та посилання (для електронних ЗМІ)	Дата	Короткий зміст
Друковані публікації				
1	"Сумщина" (обласна газета)	"До проекту ООН залучені 8 районів Сумщини"	11.06.2008	Про цілі та діяльність проекту в Сумській області, про відбір пілотних районів
2	"Ворскла (Великописарівський район)	Велику Писарівку включено до реалізації проекту ООН	18.06.2008	Загальна інформація про проект та плани діяльності на районному рівні
3	"Ворскла (Великописарівський район)	Беремо участь у проекті	25.06.2008	Про районний семінар
4	Наш край (Липоводолинський район)	Інтерв'ю з головою районної ради	21.06.2008	Про районний семінар
5	"Вишневий цвіт" (Охтирський район)	Вікно в Європу	22.09.2008	Інформація за результатами відбору сільських рад
6	Новини Тростянецьчини (Тростянецький район)	Проекти п'яти місцевих громад частково фінсуватимуть ЄС та ООН	27.08.2009	Інформація за результатами відбору сільських рад
7	Наш край (Липоводолинський район)	"Разом дієвіше"	28.08.2009	Про діяльність проекту в області та районі
8	Знамя Труда (С.Будський район)	"На підтримку ініціативних громад"	27.08.2008	Про відбір сільських та селищних рад для реалізації проекту
9	Газета «Наш край» (Липоводолинський район)	Чотири «П», що заважають розвитку громади або Чи зуміємо реалізувати проекти в районі?	15.12.2008	Про реалізацію проекту в районі.
10	Газета «Наш край» (Липоводолинський район)	Надія на проект Єврокомісії і ПРООН.	17.12.2008	Про втілення проекту в Байрацькому ФАПі.

11	Газета «Наш край» (Липоводолинський район)	Люди налаштовані здійснити перетворення на краще у своїх громадах.	20.12.2008	Що зроблено вже по проектах.
12	„Голос часу” (Ямпільський район)	„Щоб життя сільських громад стало кращим”	08.10.2008	Про діяльність проекту в Ямпільському районі
13	Районна газета «Рідний край»	Ініціативні громади п'яти сільських рад Буринщини отримують фінансову підтримку від ЄС та ООН	22.10.2008	Про проекту, його основні напрямки та інформація про учасників
14	Новини Тростянецьчини (Тростянецький район)	Громади визначилися з пріоритетами	03.12.2008	Про проведення перших діалогів у громадах Тростянецьчини
15	Районна газета «Ворскла» (Великописарівський район)	"Місцевий розвиток, орієнтований на громаду"	04.10.2008	Про відбір сільських та селищних рад для впровадження проекту "Місцевий розвиток, орієнтований на громаду"
16	Новини Тростянецьчини (Тростянецький район)	"Громада визначає пріоритети"	07.11.2008	Про проведення першого діалогу з громадою с. Буймер Тростянецького району.
17	"Вишневий цвіт" (Охтирський район)	Проект СВА	14.11.2008	Про проведення тренінгів для громад Охтирського району
Публікації у електронних виданнях				
1	Офіційний сайт Сумської обласної ради	"Територіальні громади: реалізація місцевих ініціатив"	20.06.2008	Про проведення районних семінарів та загальна інформація про проект
2	Офіційний сайт Проекту	www.cba.org.ua	20.08.2008	В Сумській області визначено 35 сільрад, які візьмуть участь у проекті
3	Офіційний сайт Сумської обласної державної адміністрації	www.state-gov.sumy.ua	20.08.2008	На підтримку ініціативних громад
4	Офіційний сайт Сумської обласної ради	www.oblrada.sumy.ua	24.08.2008	Визначено 35 сільрад області, які візьмуть участь у Проекті «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»
5	Сайт Тростянецької РР та РДА	Тростянецькі громади- учасники міжнародного проекту, www.trostanets-vlada.gov.ua	02.09.2008	Інформація за результатами відбору сільських рад

6	Сайт Тростянецької РР та РДА	Пріоритет-водопостачанню в Микитівці www.trostyans- vlada.gov.ua	04.09.2008	Про семінар у Білківській сільській раді
7	Сайт Великописарівської РДА	http://www.vpisarivka-rda.narod.ru/invest_page_news.html	29.09.2008	Про відбір сільських та селищних рад за конкурсом
8	Офіційний сайт Сумської обласної державної адміністрації	www.state-gov.sumy.ua	29.09.2008	Плюс п'ять
9	Офіційний сайт Сумської обласної ради	http://www.oblrada.sumy.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=2441&Itemid=19	02.10.2008	На Сумщині реалізується проект "Місцевий розвиток, орієнтований на громаду"
10	Сайт Тростянецької РР та РДА	www.trostyans- vlada.gov.ua Громади у реалізації проєктів	26.11.2008	Про проведення перших діалогів у громадах Тростянецького району
11	Офіційний сайт Сумської обласної державної адміністрації	http://state-gov.sumy.ua	26.11.2008	Перші ластівки Проєкту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»
12	Офіційний сайт Сумської обласної державної адміністрації	http://state-gov.sumy.ua/2008/12/16/gromada_vlada_splno_virshjut_problemi.html	16.12.08	Громада і влада спільно вирішують проблеми
13	Офіційний сайт Проєкту	www.cba.org.ua	16.12.2008	На Сумщині відбулись перші Форуми місцевого розвитку
Радіо та телевізійні репортажі				
1	Сумська обласна державна телерадіокомпанія	повідомлення у випуску новин	27.07.2008	про проведення районних семінарів та загальна інформація про проєкт
2	Сумська обласна державна телерадіокомпанія	прямий ефір	17.07.2008	інформація про мету та завдання Проєкту
3	ВВС та радіо ЕРА	радіоєфір за участю представників обласного керівництва	05.12.2008	про місцеві проблеми та впровадження проєкту в області та започаткування нових форм співпраці з громадою
4	Сумська обласна державна телерадіокомпанія	повідомлення у випуску новин на радіо	12.12.2008	провпровадження проєкту в області

Досягнуті результати (Станом на 01.01.2009 року):

За результатами проведення наступних заходів протягом **квітня-грудня 2008 року**:

Підписання тристоронньої Угоди про Партнерство між ПРООН, Сумською облдержадміністрацією, Сумською обласною радою, райдержадміністраціями та районними радами – учасниками Проекту;

Проведення 9 презентаційних районних семінарів;

Проведення 41 презентаційний сільський семінар;

Проведення 28 загальних зборів громад населених пунктів-перших діалогів у громадах;

Проведення 12 навчальних тренінгів для громад;

Створення та проведення 4 Форумів Місцевого Розвитку;

Постійне висвітлення реалізації Проекту в місцевих ЗМІ

Досягненнями Проекту є:

Проведено юридичну реєстрацію 17 об'єднань громадян з 40 учасників Проекту;

Легалізовано 21 об'єднання громадян з 40 учасників Проекту;

Найактивніші організації громад – (20 громад) пройшли тренінги з управління та планування громадою, підготовки мікропроектних пропозицій

В 4 районах із 8 відбулися перші Форуми Місцевого Розвитку

Враховуючи проведені протягом 2008 року заходи та досягнуті результати можливо зробити відповідні **висновки**:

1. Основні проблеми, якими переймаються громади та мають велике бажання їх вирішити – це якість питної води та якість медичних послуг. Так, відповідно до планів розвитку громад 7 проектів – це реконструкція ФАПів та амбулаторій, 8 – підведення чи реконструкція водогонів, 4- направлені на вирішення проблем з енергозбереження (реконструкція сільських будинків культури та шкіл, підведення вуличного освітлення) та 1 – закупівля шкільного автобуса;

2. Оскільки область до сьогодні не мала практики співпраці з міжнародними донорами, то не всі сільські ради в змозі оцінити можливості участі громад у проекті. Поки ще громадський сектор задіяних сільських територій не може реально оцінити можливості отримання незворотньої фінансової допомоги від Європейського Союзу у формі майбутніх інвестиційних проектів;

3. Недовіра населення та сумніви щодо фінансування проектів (через складну політичну та економічну ситуацію в державі загалом та в області зокрема).

4. Позитивом у впровадженні проекту є те, що саме громади починають впливати на політику розвитку територій, адже в більшості випадків те, що раніше відбувалося в їх громадах, це результат планування «зверху-донизу», тепер громади вчаться спільно із владою планувати свій розвиток і свою діяльність.

Відповідно до першого отриманого досвіду Проект може надати наступні **рекомендації**:

органам виконавчої влади (облдержадміністрації, райдержадміністраціям, представництву, органам місцевого самоврядування (сільським, селищним, міським і районним радам) та представникам Проекту посилити процес навчання аспектам легалізації, реєстрації об'єднань громадян, проведення податкової та фіскальної звітності тощо;

органам місцевої виконавчої влади (райдержадміністраціям) та органам місцевого самоврядування (сільським, селищним, міським і районним радам) посилити інформаційну кампанію із свого боку щодо формування позитивного іміджу Проекту;

План роботи Проекту та партнерів на 2009 рік:

№ п/п	Заходи	Суми				
		Стан на 2008	План 2009			
			Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4
1	Семінари на рівні міських/ сільських рад	41				
2	Угоди з міськими/сільськими радами		25	15		
3	Перші діалоги	31	10			
4	Створено організацій громад	26	14			
5	Зареєстровано організацій громад	21	10	10		
6	Другі діалоги	20	20			
7	Проведення тренінгів	12				
7.1	управління ОГ,	4				
7.2	планування,	4				
7.3	підготовки мікропроектної пропозиції	4				
7.4	Впровадження МП			4		
7.5	Фінансовий менеджмент			2	2	
7.6	Моніторинг, оцінка та звітність			2	2	
8	Створення та проведення ФМР	4	8	8	8	8
9	Підготовлення та затвердження МПП (ФМР)		15	15	10	
10	Підготовлення та затвердження МПП (СВА)		15	15	10	
11	Підписання Угод з ОГ		15	15	10	
12	Треті діалоги			15	15	10
13	Завершення реалізації мікропроєкту				10	10

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Сумський обласний підрозділ впровадження Проекту
«Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»

Адреса: м. Суми, пл. Незалежності, 2, офіс 144, 40030,

Асистенти з мобілізації громад:

Олександр Такул тел. 80 50 417 71 40,

Е-mail: oleksandr.takul@undp.org.ua та

Тамара Харченко тел. 80 95 102 74 00 ,

Е-mail: tx07@ukr.net , tamara.kharchenko@undp.org.ua

Центральний офіс: м. Київ 01010, вул. Івана Мазепи, 3, офіс 109-110

Тел./факс: (+38 044) 280 36 18, 280 43 58

Е-mail: info@cba.org.ua.

Веб-сайт проекту: www.cba.org.ua

Проект фінансується
Європейським Союзом

Проект співфінансується та впроваджується
Програмою розвитку ООН

Україна